

Ijstijden

In de afgelopen twee en half miljoen jaar is de wereld in de ban geweest van een aantal koude perioden, ijstijden of glacialen genaamd, die elk tienduizenden jaren geduurd hebben. Deze ijstijden werden afgewisseld met warmere perioden, de interglacialen of tussenijstijden. Volgens sommige deskundigen leven we nu in een dergelijke tussenijstijd of interglaciaal. Het laatste glaciaal ligt ongeveer 10.000 jaar achter ons. Deze laatste ijstijd is voor de vorming van onze omgeving van groot belang geweest. Het landijs heeft tijdens de laatste ijstijd (glaciaal) Nederland niet bereikt, zoals in de voorlaatste ijstijd, maar de grenzen van de ijskap lagen van Midden-Engeland, door het gebied waar nu de Noordzee is, tot in Midden-Duitsland. Het klimaat in Nederland was polair. Het was zo koud dat er geen plantengroei mogelijk was. Men veronderstelt dat in dit onbegroeide gebied, Nederland met het droogliggende Noordzeebekken, wind en water vrij spel hadden. Het 'woest en bijster land' van de Veluwe ontstond.

Voortdurende strijd tegen het stuivende zand

Dorpen en akkers werden soms bedreigd door het stuifzand. Zoals in West-Nederland de dijkgraaf leiding gaf om het land tegen water te beschermen hebben we op de Veluwe zandgraven gehad die trachtten het stuifzand in toom te houden. Toen tijdens rioleringswerkzaamheden aan de Stationslaan in Nunspeet op enige meters diepte een duidelijke humeuze laag te zien was, zwarte grond, vroeg ik me af of dit misschien een voorbeeld was van een ondergestoven akker uit het verleden.

Bewoning

Misschien is men vanaf de Veluwe, 's zomers, dit lager gelegen gebied langs de lopen van beken en rivieren ingetrokken. Na de Romeinse tijd is geleidelijk een groot binnenmeer ontstaan, later de Zuiderzee genoemd. Sporen van vroegere bewoning worden in de Flevopolders gevonden, o.a. bij Swifterbant. Ook in het Hulshorsterzand zijn sporen uit de steentijd aangetroffen. Toen door het stuiven van zand onderliggende lagen bloot kwamen te liggen werden er vuurstenen scherven en gereedschappen aangetroffen.

Ontstaan van woeste gronden

Van onze voorouders op de Veluwe is bekend dat ze nogal onnadenkend met de natuurlijke plantengroei omgingen. Bossen werden gekapt, overbeweiding vond plaats, de plaggen werden gestoken ten behoeve van de bemesting van essen, engen of akkers. Het dekzand ging als gevolg hiervan weer stuiven en de grote zandverstuivingen ontstonden in de late Middeleeuwen.

Stuifzanden in het Hulshorsterzand worden als natuurmonument in stand gehouden

Het uiterlijk van het Hulshorster Zand is dus vooral door de wind gevormd. Deze bracht het zand in beweging en blies het van de heuveltjes en dekzandruggen naar de lagere delen die werden opgevuld. De hoge delen werden uitgeblazen en de lage delen werden hoger omdat planten het zand weer vast hielden. De huidige stuifzandforten, hoog in de zandverstuiving, zijn oorspronkelijk de laag gelegen delen geweest: er heeft een omkering van het reliëf plaats gevonden. Bij de Hierdense Beek is plaatselijk in de loop van de tijd wel vijf meter zand weggeblazen totdat het weer beplant werd.

Het 'krimpende' Zand

Het Hulshorster Zand is ook veel groter geweest dan dat het nu is. Korstmossen, grassen en struiken zullen op den duur alle zand vastleggen. De toekomst van de zandverstuiving ziet er niet zo rooskleurig uit maar Natuurmonumenten wil het 'levende zand' zijn gang laten gaan en probeert de vegetatie terug te dringen.